

Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja.

H. Schreiner.

(Dalje.)

V naših dosedanjih premišljevanjih smo poskusili razmotriti zakone, po katerih si duša prisvaja nove predstave. Prišli smo do spoznanja, da naša duša druží poedine zaznave, predstave ali cele skupine predstav s sorodnimi proizvodi našega dosedanjega premišljevanja in čuvstvanja, in da iste pridobe s tem večjo jasnost, gibljivost in znamenitost (apercepcija). Premotrivali smo nadalje pogoje apercepcije.

Na podlagi teh zakonov duševnega življenja si hočemo sedaj orisati sliko, kako se polagoma razvija duševno obzorje človeško. Najprej bomo opazovali takozvano otroško dobo, ki obsega prva leta človeškega življenja do konca šestega leta, t. j. torej tista leta, ki jih prebije otrok preden začne hoditi v šolo.

Kot tujec stopi človek v življenje; nič ne ve o svetu, ki ga vzprejme; svet mu je nova, neznana dežela, katero mora preiskovati in si jo priboriti. Prva velika naloga, ki se stavi otroški duši, je torej, da spoznava svojo okolico, svet v katerem živi. To se pa ne vrši po kakem načrtu, ali sistematično, nekako tako, da bi otrok natanko opazoval predmet za predmetom in na ta način napredoval od delov do celote. To ni mogoče, ker zaznava zaporedoma toliko različnih predmetov in ti-le menjavajo tako hitro, da ni mogoče, da bi otrok vsakemu posvetil svojo posebno pozornost. Poleg tega vsled nedovršenosti čutil in vsled ubornosti duševne vsebine niti ne more bistro in natanko shvatati. In ko bi tudi mogel, ne bi bilo praktično, ko bi posvetil vsem občutkom isto pozornost. Ampak otrok polastuje se vnanjosti najprej v obče; zadovoljen je najprej z mračnim

občim vtiskom, iz katerega polagoma povzdiga del za delom, da si jih prisvaja. Pri izbiranju teh delov ne določujejo logični razlogi, ampak praktična potreba, otroške življenske razmere. Predmeti in dogodljaji, ki se kot pogoji življenja posebno dotikajo otroškega čuvstvovanja in poželenja (jed, pijača, stanovanje, obleka, starši i. dr.), ali ki iz drugega vzroka posebno živo zbudajo otroško zanimanje, imajo pred drugimi prednost. Tako se dvigajo polagoma iz šarenih, mnogoličnih, mračnih občih vtiskov poedini, jasnejši nazori; otrok pridobiva nekoliko temeljnih predstav, ki se večinoma odlikujejo po svoji čuvstvenosti in imajo veliko gibljivost.

In ti nazori se ne vrste eden k drugemu kot mrtvi zakladi; jedva pridobljeni postanejo žive sile, ki pomagajo pri prisvajanju novih nazorov in tako jačijo in krepijo shvatljivost (razumljivost). Isti so duševna vsebina, ki ima zanaprej neprestano veljavo pri zaznavanju. Kajti, kjer je le mogoče, opira otrok nove predstave na sorodne stare.

Kako si prisvaja otrok tuje predstave s pomočjo starih, pojasnimo z nekoliko primerov. Steintal poroča o dvoletnem dekletu, ki je shvatala sliko vilam podobnih žensk s plapolajočimi halami za „ptiče“: plavajoče labude je imenovala „ribe“. Slično pripoveduje Lazarus, da je otrok, ki je zrastel na jugu, imenoval snežinke, ki jih je prvič videl, metulje. Iz lastne skušnje lahko vsakdo ve, da otrok izprva vsakega moža kliče za „papa“ ali „atek“, vsako letečo stvar za „ptiča“, da blisk imenuje žarečo kačo, oblake shvata za gore i. t. d. Take „prikrite“ ali „utajene“ apercepcije se ne dogajajo samo v najprvi mladosti, ampak nekaj sličnega opazujemo tudi pozneje. Čujmo, kar poroča pazljiv opazovalec o šestletnih otrokih, ki so prišli prvič v zverinjak. Preveč je novega, kar se jim tukaj nudi, da bi mogli dobiti jasne predstave. Polaste se ga torej, kakor morejo. In tako izvemo, da so dečki smatrali bivole in ture za krave, divjega kozla in divje koze so imenovali s kratka koze, tigra pa so veselo pozdravili s klicem: muca, muca! Labud jim je velika gos, noj štoklja, male, tuje ptice pa ščinkovci ali vrabci. To nikakor niso dovtipne pripodobe, kakršne tudi dorasel človek izreče včasih za šalo, to ni igranje s predstavami, ampak to je resno otročje delo, ki se skuša poravnati z novimi, čudnimi vtiski. Otrok ne primerja samo, ampak naravnost identifikuje novo z znanim. Po svoji duševni naravi ne more drugače, nego da lihvari s pridobljeno glavnico, da si prisvaja s svojimi predstavami nove. One-le postanejo zaznavajoči duši organi, s katerimi se loteva mnogolične vnanjosti, jo razvršča in takorekoč vršča v pričujoče predalčke.

Mnogo mu koristi pri tem jezik. Sicer je apercipujoče zaznavanje mogoče tudi brez njega, kakor otrok v prvih dveh letih vseskozi opira nove zaznave na stare, ne da bi imel vselej primerno besedo na razpolago. Ampak laže in sigurneje se vrši apercepcija, če so temeljne predstave z besedami določene. Ime loči vsako izmed njih od drugih predstav

in jo drži v spominu, tako da postane jasnejša in gibljivejša in se laže udeležuje pri apercepciji. Beseda ujema takorekoč slične percepcije in jih drži vkup med seboj in s temeljnimi predstavami.

Res je, da beseda včasih ovira pravo apercepcijo, namesto da bi jo pospeševala. „Otrok, ki je začel govoriti“, piše Preyer, *Die Seele des Kindes*, „je videl in slišal raco na vodi in je rekel kuak. Nato je imenoval tako vse ptice in žuželke kakor tudi vse tekočine kuak. Nato je imenoval tudi vse novce kuak, ko je bil videl osla na Francoskem sou-u. Tako je prišlo, da je otrok vsled poobčevanja sčasom imenoval muho, vino in novc z isto sličnoglasno (onomatopetično) besedo, akoravno je imela samo prva zaznava znak, po katerem je nastalo ime.“ Tako zelo površne apercepcije vrše se pač menda samo v najprvi dobi življenja, toda slični dogodljaji se ponavljajo pač redno tudi v poznejših letih. Da imenuje otrok, ki je najprej spoznal Savo, Dravo ali Sočo, izprva vsako drugo reko ali tekočo vodo ravnotako, ali sploh, da imenuje otrok tuje gore, reke in potoke izprva povsem resno z domačimi imeni, to pač ni nič nenavadnega. V tem slučaju je beseda ime, ki pristoja izključljivo samo eni temeljni predstavi; ista pomeni posamezno stvar, in samo to. Ta beseda ni široka streha, pod katero lahko najdejo tudi druge sorodne zaznave prostora, ampak ista se krije samo z apercipujočo predstavo. Če se v poslednjo vrstijo tudi druge predstave, dobe seveda tudi njeno ime, rekše lastno ime se rabi kot splošno ime, nova predstava se napačno nazivlje. Tako nahajamo v mnogih slučajih prikrite apercepcije, rekše shvatanja, pri katerih se najrazličnejša opazovanja nanašajo na osebne predstave. Izvestno bode moral otrok svoje shvatanje popraviti. Pa ta neprilika ne pride v poštev nasproti dejstvu, da si je deček novo predstavo resnično prisvojil.

Vzgojitelj nauči se iz tega, kar smo ravnokar povedali, da nikakor ni umestno, otroku podajati kar iz začetka za vsako zaznavo primerno besedo; poleg velike množine vnanjih vtiskov si niti ne bi mogel zapomniti toliko besed. Pač pa si lahko pomagaš, kjer se je tega bati, nasproti silnemu otroškemu popraševanju po imenih stvari na drugi način. Imenuj mu v najprvi dobi njegovega razvoja obilico istovrstnih stvari namesto s posebnim ali lastnim, s skupnim imenom! Ne govori z mladičem o brezi, hrastu, lipi, smreki in boru, ampak o drevesu! Za lastovke, ščinkovce, vrabce, škorca in drugo pernato živad, ki zanima mladega opazovalca, zadostuje za sedaj ime ptica. Tedaj daje beseda apercipujoče temeljne predstave obsežno streho, pod katero se lahko zbirajo mnogoštevilne sorodne zaznave. Otrok uporablja splošno ime za slične predstave, ki mu resnično pripadajo in poprave potem ni treba.

S pomočjo splošnih imen družijo se najlaže istovrstne predstave v eno samo nedoločeno predstavo, ki ima vse skupne znake poprejšnjih,

ne da bi imela razločevalne znake in je torej bolj senopis nego-li slika predmetov. Tako nastane občja predstava ali občja slika, s pomočjo katere se shvatajo sorodne stvari in dogodki. Ko se otrok navadi veliko število istovrstnih zaznavanj nanašati na razmeroma malo število splošnih imen, zvrši se znamenit napredek. Pred vsem se neskončna množina različnih vnanjih predmetov, ki prihajajo duši pred oči in jo hočejo kar zadušiti, zmanjša s tem, da se združijo cele vrste poedinih slik v razmeroma malo število občih slik, tako da jih laže zmaga tudi manj krepka otroška duša in jih spoznava. Drugič se s tvarjanjem občih predstav tudi snujejo priprave k pravemu resničnemu mišljenju, ker se otroku nudi snov že nekako logično prirejena in predelana ne pa kar tako sirovo, kakor jo čutila neposredno zaznavajo.

In tretjič otrok s svojimi občimi predstavami laže razumeva govor dorašlih ljudi in se ga udeležuje, ker se plete le ta najrajši med občimi predstavami in izrazi.

* * *

Pred vsem je torej gotovo, da otrok najprej ne dobi strogo določenih jasnih predstav, da njegovo mišljenje izprva ni globoko, temveč da dobiva najprej samo nedoločene, nejasne predstave. Na tem namreč ni dvomiti, da je neogibna posledica lahкости, s katero človek v prvi mladosti apercipuje, površno ali marveč enostransko shvatanje stvari. Dokler mora najraznovrstnejše zaznave nanašati na razmeroma malo število temeljnih predstav ali občih slik, dotle nima razumenja za vsestransko opazovanje in strogo razločevanje poedinih predmetov. Dosti je za sedaj, da dobro shvata ta ali oni njihov znak in si z njegovo pomočjo zapomni predstavo. Često tudi tega ni; često, zlasti če se mu prezgodaj pove ime, ostane pri mračnem čuvstvenem vtisku. Takšne popolnoma ali deloma prazne besedne luščine napolnijo se stoprav pozneje s pravo predstavno vsebino, često pa se obdrže neizpremenjene v zavednosti. Tako je berolinski otrok ponosno svojemu tovarišu rekel: „Naša hiša pa dobi hipoteko, vaša pa ne,“ pri čem je gotovo mislil, da je hipoteka Bog si ga vedi kaj lepega in koristnega; ali pa se mu godi, kakor tisti dami, ki je v najhujši jezi svoji tovarišici zavpila: „Ti si tak prokleti diferencijalni tarif!“ S tem je mislila, kakor je sodna razprava dognala, povedati nekaj zelo razžaljivega. Tako nastanejo napačne apercepcije, s katerimi so navadno združene pomote in napačno razumenje.

Skratka: Ker otroku nedostaje obilnih, logično urejenih misli, ne shvata predmete vnanjosti stvarno ampak osebno; vidi jih v svetlobi svoje omejene izkušnje, svojih čuvstev in naklonov. Rajši vpraša, katero vrednost imajo za njegov „Jaz“, nego-li, kaj pomenijo sami za-se.

Temu odgovarja tudi otroško občevanje z vnanjostjo. Kakor še ne pozna glede samega sebe nobenega razločka med dušo in telesom, ampak smatra svoje telo, ki čuti in zahteva, ki čini in se giblje, za svoj „Jaz“, tako shvata tudi svoje razmerje k vnanjosti prav po otroško. Znano je, da otrok začetkoma smatra večino stvari za žive, z dušo navdahnjene. Kakor njegovo telo kaže, da živi, s tem, da se samohotno giblje, tako pripisuje vsemu, kar se resnično ali navidezno giblje samo ob sebi, torej ne vsled drugih stvari, osebno življenje. Živeti in gibati se mu je isto. Otrok stavi vnanje predmete in sam sebe na isto stopinjo in jim podtika svoja lastna duševna stanja; smatra jih za bitja, ki čutijo, čustvujejo in imajo voljo. Od tod izvira živo zanimanje malih otrok za živali in rastline in srčno občevanje z njimi.

In ker otrok svoja lastna čustva prestavlja v vnanje stvari, ker v prvih letih na vsakem izprehodu v naravi zasledi toliko skrivnostnega in novega, se mu mora zdeti vse mračno kakor pravljica in izvestno ne tako trezno in jasno kakor nam doraslim. Razumno je, kako si otrok tudi v svojih igrah ustvari svet poln domišljije. Kako se deček cele ure druží s svojim lesenim konjem, kakor z zvestim, razumnim tovarišem, kako more deklica celo resno, z ginljivo skrbnostjo streči svoji punčki. Razumemo tudi veselje in živo zanimanje, s katerim oba poslušata materine pravljice. Kajti to so povesti, ki ju postavijo sredi med njune najljubše misli.

Tako je torej prva mladost tisti čas žetve, v katerem si človek apercipujoč pridobiva v glavnih potezah vnanjost s pomočjo temeljnih predstav in občih slik. In prav zato, ker vseskozi nanaša novo na staro, jo shvata enostranski, osebno in čustveno. To je tista doba, ko najrajši v domišljiji občuje z vnanjostjo in najbolj razumeva domišljije polno shvatanje in slikanje vnanjosti in se za to-le najbolj zanima.

Poglejmo še, kako se razvijajo v tej dobi v otroku нравno-nabožni nazori! Tudi tukaj veljajo apercipujoče predstave kot merodajni činitelji. Sem spadajo v prvi vrsti predstave, katere spremljajo čutna (telesna) čustva in stremenja. Res je sicer, da se v občevanju s naravo in z ljudmi precej zgodaj zbude v otroku malone vsa duševna čustva in zanimanja; zgodaj razodeva otrok čut za lepoto, razum za dobro in hudo, sočutje za tuji blagor in tuje gorje, radost ob duševnem delu itd. Itak pa smemo trditi, da prevladajo v človeku, dokler še identifikuje svoj Jaz s svojim telesom, čutna (telesna) čustva in želenja. Ista vplivajo kaj rada na njegovo нравno sodbo o lastnih in tujih dejanjih: Dobro je, kar mu je prijetno in hudo, česar se boji. Je-li ta mož ali ta žival dobra ali huda? — v tem često se ponavljajočem otroškem vprašanju se razodeva izvestno

več telesnega zanimanja, nego etičnega čuvstva. In tako bi telesnost dolgo ovirala nrvstvenost, da ne bi prišla do veljave, ako ji ne bi kar od začetka nasproti stopile druge važne misli in omejile prvo. In to so tiste predstave, ki so navezane na vzgledno sliko staršev. Sicer imajo tudi tukaj telesna čuvstva in stremenja še veliko moč. Zakaj stoji otroku slika staršev tako živo pred očmi? V prvi vrsti pač zato, ker čuti, da je z vsem svojim bitjem na nje navezan, ker so oni izvir njegovega blagostanja in ker od njih pride plačilo in kazen. Spoštovanje do očeta in matere je izprva močno združeno s telesnim čuvstvom bojznosti in odvisnosti. Toda ta telesna čuvstva so obenem, ker izhajajo od etičnih osebnosti, neločljivo združena s slutnjo visoke nrvne vrednosti staršev in nrvnega svetnega reda, ki ga zastopajo. Da so oče in mati kaj več, nego samo reditelja, tega se zavedajo mali kmalu, četudi samo v nejasnem čuvstvu. Ta vzgledna slika staršev je otroku, ki dorašča v lepih, srečnih domačih razmerah, utelesnjena nrvnost, vzor vsega, kar je dobro in pravo, živa vest. Povsodi, kjer je treba nrvno sodbo izreči o tujem mišljenju ali razsoditi v lastni zadevi, je otroku vprašanje v mislih: Kaj bodo oče in mati rekli? Kdo še ni opazoval malega otroka v tako odločilnem slučaju, ko ni prav vedel, kako naj shvata lastno ali tuje dejanje! Vprašaje pogleduje k materi in od matere k očetu in zopet k materi, da bi iz njih obraza čital, kaj je pravo.

In če mu je dal obraz jasen, nedvoumen odgovor, je njegova etična razsodba sklenjena. Če je kaj hudega storil, beži pred starši: boji se njih pogleda in ne upa se gledati tistih, ob katerih je sodil svoje ravnanje, ki se mu zdi zaničljivo in kaznjivo. Tako apercipuje nepokvarjen otrok, kjer nimajo telesne misli in čuvstva prevelike moči, mišljenje in dejanja navadno z znamenito in čuvstva polno sliko staršev, ki mu stoji pred dušo kot predstava. S pomočjo njih vzgledne slike pridobiva tudi polagoma predstavo Boga in svojega razmerja k nebeškemu Očetu.

(Dalje prihodnjič.)

O pradomovini naših črk.

Spisal dr. Jos. Tominšek.

I. Rimljani so prejeli svoje pismenke od grških naselbin v obližju; v posameznostih so jih ustrojili po svoje. Od Rimljanov in Grkov pa so dobili vsi evropski narodi svoje pismo, ki ga je bilo prav tako treba

kolikor toliko prilagoditi glasom vsakega jezika. Zanimiv bi bil pogled na ves ta razvoj, posebno zanimiv glede rimskih in — njih podlagi — grških črk, ker je tu skoraj vse gibanje na podlagi starih pisanih in v kamen izklesanih spomenikov jasno in v glavnih potezah nedvombeno dognano. Ali o celotnem razvoju imamo priročna dela, pisana z uporabo priznanih rezultatov. Mi pa se smemo pečati na tem mestu le z novimi problemi.

Spregovoriti hočem nekaj besed o zadevi, ki se tiče v prvi vrsti le grškega pisma, v drugi vrsti vseh kulturnih Evropejcev — saj slone njih pismenke ali neposredno (n. pr. cirilica) ali posredno na grških — namreč o vprašanju: odkod so grške pismenke?¹

Grki sami so se bavili s tem vprašanjem. Ker niso vedeli, kod in kam, so pripisovali iznajdbo pismenk bajnim možem, najčešče junaku pred Trojo, Palamedu, tekmeču zvitega Odiseja; sovražniki so mu baje podtaknili pismo trojanskega kralja Priama, in razjarjeni vojaki so ga zato kot izdajalca kamnali. Prvi zgodovinar, Herodot, (v 5. stol. pred Krist.) pa govori v 5. knjigi svoje zgodovine o feničanskem izviru črk, in rimski zgodovinar Tacit (koncem 1. stol. po Krist.) nam sporočuje v sploh zanimivem 14. poglavju 11. knjige (ab excessu) isto s pristavkom, da so Feničani sami dobili pismo od Egipčanov.

II. O ozki zvezi med grško abecedo in feniško, res ni dvomiti, če se tudi ne opiramo na zgodovinska poročila, ki bi lahko bila napačna.

Poleg grškega izraza za pismenke: *φωνήματα* = „feničanski“ (znaki), naj navedem le nekatere razloge. Že zunanja oblika najstarejših grških napisov je pri nekaterih znakih zelo podobna feniškim. Imena več grških črk so očitvidno feniška, ali recimo hebrejska², ker so nam ta bolj pristopna. Ta imena imajo pomen tudi le za feniški jezik; črke so se namreč imenovalle pri Feničanih po kakem predmetu, čegar ime se je začinjalo z onim glasom, ki ga pomeni črka, n. pr. „g“ (v grščini „gamma“) se imenuje „gimel“ (= „kamela“); tako pomenijo feniške črke n. pr. ribo, roko, vrata, hišo, vola itd. Razmerje je isto ko v staroslovenski „azbuky“, kjer se črka a imenuje „az“ (= jaz), ker se ta beseda začinja z „a-“, „buky“ (bukve) = b, „myslite“ = m itd. Jasno je, da so oni feniški izrazi bili za Grka le prazen glas brez pomena.

Tudi so Grki sprva pisali od desne na levo kakor Feničani in n. pr. Hebrejci še zdaj; pismenke so zato bile tudi obrnjene na levo stran, za naše oko precej nerodno. Takih kamenitih napiskov imamo dandanes že mnogo izkopanih in v raznih publikacijah objavljenih. —

¹ Torej je besedo „naših“ v naslovu umeti v širšem pomenu.

² N. pr. alef (t. j. vol) = a, bēth = b, daleth = d, jud = j, kaf = k, thaw = t itd.; ta imena, le malo predrugačena, so znana iz grškega pouka.

Pisava od leve na desno je prodrla šele v 5. stol. pred Krist. Prehod k njej je bila $\beta\omicron\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho\phi\eta\zeta\acute{\omicron}\nu$ - pisava, pisava „po volovskem obračanju“ t. j. tako, kakor se plug, zoravši brazdo, obrne, da se potegne brazda od druge strani; torej oni pot, ki ga dovršijo naše oči pri čitanju ali prst neizurjenega bralca: ena vrsta je obrnjena na levo, druga na desno, tretja na levo itd.

O ozki zvezi med feniško in poznejšo grško abecedo zato ni dvomiti. Seveda je bilo za grščino treba nekaj predrugačb. Ker n. pr. Feničani (kakor Hebrejci še zdaj) vokalov niso pisali, so vzeli Grki 4 znake za le feniške glase v označbo samoglasnikov a e i o, in so na koncu feniške abecede, ki se je končala z 22. črko t, pristavili svoj ypsilon (ψ $\psi\acute{\omicron}\nu$ — ime je že grško!), še pozneje so dostavili Φ X Ψ . V nadaljnjem razvoju so razlikovali Grki, ali ne povsod in ne dosledno, v pisavi dolge in kratke samoglasnike na razen način — prvotno tega razločka ni bilo — tako da je zavladala velika zmešnjava. Ta je bila tem večja, ker tudi pri nekaterih drugih znakih, posebej pri novovstavljenih, ni bilo enote; vzhodna narečja so rabila X = ch, Ψ = ps, za x pa feniški „sameh“, iz katerega se je razvil grški Ξ , zapadna narečja pa X = x (od njih so sprejeli Rimljani ta znak za svoj x in mi od njih), ψ = ch, za „ps“ pa ali ni bilo posebnega znaka ali pa so si izumili nekega novega; atiška abeceda pa spet ni poznala dvosoglasnikov Ξ in Ψ , ampak piše se X Σ = chs (= x) $\Phi\Sigma$ = phs (= ps) na oni množici starih spomenikov, ki jih imamo iz tega ozemlja, Φ in X pa imata veljavo kakor pri vzhodnih narečjih sploh.

Tej zmešnjavi je napravil konec atenski arhont Euklid; l. 403. pred Krist. je zakonito uvedel oni grški pravopis, ki se ga učimo še zdaj. Tako vidimo, da je bilo treba tudi tukaj kakor drugod državne sile, ki je napravila enoto, drugače bi se ne prišlo in se ne pride do „ljubljenega miru“. — Ta Euklidov korak se je odobral tako splošno — Atene so bile merodajne — da se je njegovega pravopisa poprijela vsa Grecija, po nekod najbrž s sličnimi odredbami. Tudi latinski pravopis bi se strinjal še bolj z grškim, ali sprejet je bil že pred Euklidom; zato je ostal n. pr. X = x (ks), ne pa = ch.

III. Tako so Grki spopolnili in uredili svoj pravopis, ne da se pa, kakor smo videli, utajiti ozka zveza s feniškimi pismenkami, dá, ta zveza je tako očitna, da je veljalo doslej splošno kot dogma mnenje: Grki so sprejeli svoje pismo **sploh** od Feničanov, pri čemer ne pride v poštev, da Feničani skoraj gotovo niso izumitelji pisma, ampak da so le od Egipčanov prevzeli in predelali demotsko (ne hieroglifsko) pisavo...

Kakor je sploh vladala struja z nagonom, odvzeti Evropi vso originalnost ter jo spraviti v odvisnost od prakulturnega orienta,

tako je tudi pismo moralo priti seveda iz orient, češ: *ex oriente lux!* Stara grška zgodovina, grško bajeslovje se je stavilo in se še običajno stavi kar v odvisnost od Azije, posebej še od Fenicije. Neke bajke, nekatere izkopanine so zadostovale, da se je utrdil nauk, kako je stala stara Grecija sploh pod močnim kulturnim vplivom spretnih mornarjev Feničanov, ki so šele začeli likati surove stare prebivalce Grecije . . . Če kaka prikazen v stari grški zgodovini ni bila jasna, kak prehod ne prav utemeljen, prišli so na pomoč orientanci, Feničani: kakor so v naših krajih hoteli v polpretekli dobi razložiti s pomočjo Keltov, kar je bilo v naši stari zgodovini zagrnjeno v temo.

Grki niso imeli nikdar svojega pisma, stvar in imena so prejeli poleg drugih pridobitev od Feničanov, to smo slišali kot neovrgljivo resnico. Malo čudno se nam je zdelo: saj nahajamo koj pri vsakem ljudstvu kak prastar lasten način pisanja, ali še dosegljiv v ostankih ali kažoč se v sledovih in vplivih — pomislimo le na peruansko „pismo“ z vozli, na germanske „rune“; tudi Slovani so najbrž poznali neko staro pismo, najsi bodo razne „rune“, ki so se našle, apokrifne. Da bi Grki ne imeli nič takega? — — Ko so duhoviti novejši zgodovinarji prodirali s čudovitim uspehom v globoko temo začetka grške zgodovine, ko so razjasnili velikanski pomen in bistvo „preseljevanja Dorijcev“, ko se je po čudovitih izkopinah v Mikenah odprla več stoletij obsegajoča, doslej nepristopna in neznana doba o zgodovini Grecije — doba visoke kulture —, kulture, ki ima izrazit značaj samostalnosti,¹ ki je svoje izdelke pošiljala celo tja v Egipt, zasvitalo se je v zgodovini Grecije, zgodovini človeštva sploh, in temu svitu so se morali često umikati Feničani, s tem večjo silo, ker nas omenjena takozvana „mikenska“ kulturna doba, imenovana po glavnem najdišču, mestu Μυκῆναι (Mykene), pelje daleč nazaj v 2. tisočletje pred Krist.

IV. Mrtev kamen pa je spregovoril tu odločilno besedo v najnovejšem času; nemaro bo odmevala daleč. Arheolog Evans je našel pri svojih raziskavanjih na Kreti več rezanih kamnov, ki spadajo po svoji formaciji nekako v 3. tisočletje pred Krist., v mikensko in predmikensko dobo. Ti kamni imajo pismene znake, kojim je iskati začetka seveda v predmikenski, na vsak način pa v predfeniški dobi.

Ali kake so te prastare pismenke? Nikdo jih ni znal čitati. Dognati se je dalo kakih 80 znakov, sestojječih iz črt in obrazcev. Ni se vedelo, kaj pomenijo znaki; saj ni bilo niti znano, s katerim jezikom se jim da priti do živega. Kak narod je v oni nedosežni stari dobi bival na Kreti in bližnjih otokih? Grki še ne — tako smo se učili v zgodovini. Da bi

¹ Prim. Pöhlmann, Gr. Gesch. s. 14, Busolt, Gr. Gesch. I. s. 100, 106. (Busolt sicer govori o feniškem vplivu, kjer le more, ker še zlasti Belochove zgodovine tedaj — l. 1893. — ni poznal.)

tam bivali Feničani, zanikava odločno Beloch (l. 75.) trdeč celo, da feniških naselbin v egejskem morju sploh nikoli ni bilo. Šele H. Kluge je l. 1897. bistroumno dognal, da se oni čudni znaki dajo čitati s pomočjo grškega jezika, to pa na podlagi sličnega principa, kakor smo ga zgoraj videli pri feniški abecedi. Naslikana sekira n. pr. velja za črko „a“, ker se grška beseda sekira = ἀξίμη začenja z „a“ (aksine), kōt = γονία (gonia) pomeni po istem značilo „g“, lok = τόξον (tokson) pomeni „t“, oko = ὄμμα (omma) pomeni „o“ itd.

Te pismenke stoje, kakor je Kluge dokazal, vrhutega v zvezi s stariimi grškimi pismenkami in v nekaterih ozirih celo s poznejšimi.

Potemtakem so imeli Grki sami pred feniškim vplivom svoje domače pismo. Posredno je s tem tudi rečeno in kolikor toliko dokazano, da so v onih starih časih Grki že prebivali na otokih kjer jih najdemo pozneje.¹

Niso se tedaj Grki učili pisati od Feničanov? Kakor se zdaj kaže, ne! In treba se bo nemara izkopati iz starega predsodka ter reči, da so izumevali Grki svoje pismo poldrugo tisočletje prej, preden so prišli v dotiko s feniškimi trgovci; naopak: Feničani so se učili pisati pri Grkih! Skoraj paradoksen se nam zdi ta nauk, in kar naše bitje se mu upira, ali veda ne pozna takih ozirov.

Kaj pa je z onimi neovrgljivimi dokazi za odvisnost poznejšega grškega pisma od feniškega? Ti vender kažejo, da so se učili Grki pisati pri Feničanih! Navidezno res. Zagata se takoj razmota, če razmerje le malo obrnemo; da pogledamo: Grki so res imeli samolastno pismo, ali ni se moglo enotno razvijati; saj so Grki bivali razkosani in so bili vedno in vselej skrajni separatisti. Ker jim je vsled tega nedostajalo širšega obzorja, niso prišli tako daleč, da bi bili svoje pismo, obsegajoče kakih 80 znamenj, privedli do manjšega števila priprostejših znakov, odpahnavši nepotrebne in okrhavši potrebne; če bi se tudi kak del izmed njih lotil tega posla, ostal bi precej osamljen, nekaj vsled pomanjkanja zveze med nekaterimi panogami, nekaj vsled mržnje proti taki zvezi; v malem obsegu se je pismo pač razvijalo.

Tu so stopili na pozorišče Feničani. Našli so pri Grkih poleg raznega blaga tudi pismo, prevzeli so ga kakor kak predmet in ga kot izkušeni in praktični možje predelali, oprostivši ga nepotrebnih obteženj, kar jim je bilo tem lažje, ker so vsled trajne in ozke dotike z Egipčani poznali že neko drugo pismo in svoje delo lahko zasnovali s širšega stališča. Vtisnili pa so mu svoj pečat, poslužujoč se zlasti — kar se lahko razume — svojih imen. — Te predelane pismenke so zanesli od kraja do kraja,

¹ Da so po egejskem morju plovili in tržili že za mikenske dobe, priznava i Busolt l. 112. Feničani pa so se mogli naseljevati šele po mikenski dobi. (Prim. zgoraj.)

in Grki so jih sprejeli kot nekaj novega, radi — tuje blago se nam zdi všečneje — ter so jih imenovali tudi s tujimi imeni.

Jasno pa je, da se vse to ni zvršilo tekom nekaj desetletij!

Tako nekako si predstavljamo ves razvoj. Matematično dognan ni, ne more biti in pač ne bo nikoli, kakor tudi stara teza ni bila.

Feniška imena pismenk n. pr. sama ob sebi ne pomenijo za izvor pismenk nič — če naš kmet imenuje črnega konja „švarcl“, še iz tega ne sledi, da so ga šele Nemci seznanili z vrancei... in na stotine sličnih zgledov dobimo iz vsakega jezika...

Vstajajo pač drugi problemi, drugi dvomi, ali na vsak način se majajo korenine onemu feniškemu drevesu, ki je doslej obsenčalo Grecijo; že se je zmagovito dvignila pred nami stara grška kultura v predfeniški dobi iz črnega krila zemlje; i pri drugih narodih se bo polagoma pokazalo, da njih prvotna stopinja ni tako nizka, kakor se rado misli. — Mogoče, da tudi v našem vprašanju še kdaj zasije jasnota, mogoče, da pride res ex oriente lux, pa v drugem pomenu!

0 izvirnosti Slomšekovih mladinskih spisov.¹

Odlomek. Napisal dr. Fran Ilešič.

Slomšekove „Basni, prilike in povesti“, ki jih je izdal Mih. Lendovšek kot drugo knjigo njegovih „Zbranih spisov“, so se smatrale za Slomšekove izvirne proizvode. A lansko leto se je tej izvirnosti umaknila osnova.

G. Brinar je o 15 „kratkih povestih za mladino“ dokazal, da so vzete iz predmarčnega šolskega beriva; jaz sem dodal še dve; po tem takem je bilo to dognano za 17 izmed 75 Slomšekovih „kratkih povesti“ (in sicer za Slomšekove številke 7., 10., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 32., 35., 36., 41., 42., 45., 50., 54., 55.; pa tudi št. 23. in 38. spominjata predmarčnih šolskih berilnih sestavkov). Prim. Brinarjev spis „A. M. Slomšek kot pedagog“ str. 74. in „Popotnik“ 1901., 360.

Sedaj sem zasledil še nemški vzorec za znano „Slomšekovo“ povest „Prva skrb“. Ta se nahaja v P. Egidija

¹ Prim. „Popotnika“ 1901, 357—364.

Jaisa „Schöne Geschichten und lehrreiche Erzählungen“, ki sta je l. 1836 poslovenila Dragotin Šamperl in St. Vraz (Popotnik, 1900, str. 362) kot „Navuk v peldah“; tu ima naslov „Najboljša erbija“.

To je novo svedoštvo, da je Slomšek poznal Jaisa (prim. „Popotnik“ 1901, str. 363 o pesmi „Železo in kladvo“.)

Jaisova je tudi povest „Varičnost“, ki jo čitaš v Končnikovem „Drugem berilu“ kot št. 12.

Izmed Slomškovih „Pesmi“ (prva knjiga „Zbranih spisov“) je bilo do sedaj dokazano le o basni „Železo in kladvo“, da ni Slomškova izvirna, ampak Jaisova; sedaj pa lahko navedem izvirnike še zlasti nekaterim „Pesmim veselih otrok“.

Slomšek je prevajal pesmi W. Heya. (Hey je bil rojen l. 1790. blizu Gothe na Nemškem; študiral je bogo- in modroslovje v Jeni ter postal končno superintendent v Ichttershausenu, kjer je umrl l. 1854. Proslavil se je s svojimi „Petdesetimi basnimi za deco“ (anonimno v Hamburgu 1833) iz z njih nastavkom: „Še petdeset basni za deco“, v Hamburgu 1837).

1. Slomšek ima dve pesmi: „Kde je ljubi Bog doma?“ št. 9. in 10.; prva je bila objavljena prvič v „Drobtinica“ l. 1846., druga l. 1862. To je prevod Heyeve pesmi, ki stoji zadnja v dodatku knjige „Petdeset basni“; bila je že sprejeta svoj čas v „Erstes Sprach- und Lesebuch für katholische Volksschulen im Kaiserthum Österreich“ (1863); ker se nahaja tudi v četrtem delu pri nas navadnih nemških Čitank (v izdaji za petrazredne šole) in je vsled tega lahko pristopna, je tu ne bodem navajal.

2. Slomškova pesem 11. „Bog za vse skrbi“, objavljena prvič v „Drobtinica“ l. 1846., je prevod Heyeve pesmi, ki jo najdeš v dodatku iste knjige „Petdeset basni“ in ki se glasi:

Es ist kein Mäuschen so jung und klein,
es hat sein liebes Mütterlein,
das bringt ihm manches Krummchen Brot,
damit es nicht leidet Hunger und Not.

Es ist kein liebes Vögelein
im Garten draußen so arm und klein,
es hat sein warmes Federkleid,
da thut ihm Regen und Schnee kein Leid.

Es ist kein bunter Schmetterling,
kein Würmchen im Sommer so gering,
es findet ein Blümmchen, findet ein Blatt,
davon es isst, wird froh und satt.

Es ist kein Geschöpf in der weiten Welt,
dem nicht sein eignes Theil ist bestellt,
sein Futter, sein Bett, sein kleines Haus,
drinnen es fröhlich geht ein und aus.

Und wer hat das alles so bedacht?
 der liebe Gott, der alles macht
 und sieht auf alles väterlich,
 der sorgt auch Tag und Nacht für mich.

Slomšek je tretjo kitico nemške pesmi raztegnil v dve kitici, eno o črvičku in eno o metulju. Razširil pa je tudi vsako izmed svojih šestih kitic za dve vrstici; zadnja je nekak stalen refrén ali glavna misel: „Bog pač za vse skrbi“, ki je potem vzeta za naslov pesmi. (Prim. moj spis „O pouku slov. jezika“, 113).

3. Slomšekova „pesem veselih otrok“, br. 12 „Pridno dete“ objavljena prvič v „Drobtinica“ l. 1848, je prevod iz Heya:

Zwei Augen hab' ich, klar und hell, die dreh'n sich nach allen Seiten schnell, die seh'n alle Blümchen, Baum und Strauch und den hohen Himmel auch. Die setzte die Liebe Gottes mir ein, und was ich kann sehen, ist alles sein.

Zwei Ohren sind mir gewachsen ein, damit ich alles hören kann, wenn meine liebe Mutter spricht: „Kind folge mir und thu das nicht!“ wenn der Vater ruft: „Komm her geschwind, ich habe dich lieb, mein gutes Kind!“

Einen Mund, einen Mund hab' ich auch, davon weiß ich gar guten Gebrauch, kann nach so vielen Dingen fragen, kann alle meine Gedanken sagen, kann lachen und singen, kann beten und loben den lieben Gott im Himmel droben.

Hier eine Hand und da eine Hand, die rechte und die linke sind so genannt; fünf Finger an jeder, die greifen und fassen. Jetzt will ich sie nur noch spielen lassen; doch wenn ich erst groß bin und was lerne, dann arbeiten sie alle auch gar gerne.

Füße hab' ich, die können steh'n, können zu Vater und Mutter geh'n, und will es mit dem Laufen und springen nicht immer so gut, wie ich 's möchte, gelingen, tut nichts; wenn sie nur erst größer sind, dann geht es noch einmal so geschwind.

Ein Herz, ein Herz hab' ich in der Brust, so klein und klopft doch so voller Lust, und liebt doch den Vater, die Mutter so sehr. Und wisst ihr, wo ich das Herz hab' her? Das hat mir der liebe Gott gegeben, das Herz und die Liebe und auch das Leben.

Slomšek je v svojem prevodu koncu vsake kitice dal moralizujoč značaj, izpremenil ga je v nauk, v svarilo pred grehom: Le greha gledati nikar! — Poslušat greha me Bog var! itd.

4. Motiv pesmi „Kdo je naučil?“ se nahaja tudi pri Heyu in sicer v dodatku „Petdesetih basni“ v oni pesmi, ki se začinja:

Wer hat die Blumen nur erdacht, wer hat sie so schön gemacht, gelb und rot und weiß und blau, dass ich meine Lust dran schau'? itd. govori v celi pesmi o cvetlicah.

V dodatku k „Še petdesetim basnim“ je pesem „Gottes Hand“ zasnovana na istem motivu.

Prim. pa opombe v mojem spisu „O pouku slov. jezika“ str. 112. Slomšek je pač tudi za to pesem dobil več nego samo motiv od drugod, a Heyev ta vzorec ni bil.

Izvirna tudini „Slomšekova“ prilika „Mladojagnje“; pesem je marveč Bertuchova. (Friderik Justin Bertuch, pisatelj in knjigar, je bil rojen l. 1747. v Weimaru, † 1822.)

Bertuchova pesem, ki se nahaja tudi v drugem delu naših današnjih nemških Čitank, se glasi:

Ein junges Lämmchen, weiß wie Schnee, gieng einst mit auf die Weide und sprang mutwillig in dem Klee mit ausgelassner Freude.

Es hüpfte über Stock und Stein mit unvorsichtigen Sprüngen. „Kind,“ rief die Mutter, „Kind halt ein! Die Lust wird nicht gelingen“.

Allein das Lämmchen hüpfte fort bergauf bergab voll Freuden, doch bald musst' es am Hügel dort für seinen Leichtsinns leiden.

Am Hügel lag ein großer Stein, den wollt' es überspringen. Allein es sprang und brach ein Bein. Aus war nun Lust und Springen.

O liebe, muntre Kinder, schreibt tief in die jungen Herzen: die Freuden, die man übertreibt, die Freuden werden Schmerzen.

Prim. podobno pesem nekega W. Wenharta v Proschko-Pammerjevi „Liederquelle“, snopič 1., št. 36:

Es war einmal ein Lämmchen, das sprang im grünen Klee: hop, hop, hop, hop, hop, hop! Es kannte noch kein Weh.

Da sagte seine Mutter: „Mein Kind, dort liegt ein Stein, hop, hop, hop, hop, hop, hop! da heißt es achtsam sein!“

Das Lämmchen doch erwidert: „Was kümmert mich der Stein!! Hop . . .!“ Gebrochen war das Bein.

Slomšekovo pesem „Večernica“ je treba primerjati z nemško pesnijo „Abendglöcklein“. V Proschko-Pammerjevi „Liederquelle“, snopič 2., št. 41. se glasi:

Seht, wie die Sonne dort sinket! Abendlich dunkelt das Feld; heim uns die scheidende winket; friedlich bald schlummert die Welt. Hört ihr das Glöckchen? mit traulichem Klang ruft es zur Hütte, zum Abendgesang. Läute, o Glöckchen, nur zu, läute zur süßen Ruh'!

Still von den dämmernden Triften ziehen die Herden zu Tal; nur die Schalmei in den Klüften wecket den schlummernden Hall. Hört ihr das Glöckchen? etc.

Schaut noch manch Hälmlchen nach oben, ehe die Sichel es brach, bleibt es doch gut aufgehoben unter dem himmlischen Dach. Hört . . .

Droben mit all seinen Sternen führet der Wächter den Lauf. Möget euch sicher entfernen, alle die Augen sind auf. Hört . . .

Dörfchen, so sei uns willkommen! Heut' ist die Arbeit vollbracht; der uns das Werk abgenommen, sendet die feiernde Nacht. Hört . . .

Za pesmijo je dostavljeno: (Nach einem Volksliede.) Karl Kummerel. (1847).

Refrên te nemške pesmi je čisto jednak Slomšekovemu, pa tudi prva kitica je v slov. in nemški pesmi ista; le čujmo prvo Slomšekovo kitico:

Glejte, že solnce zahaja, skoraj za goro bo šlo; hladen počitek nam daja, pojdmo veselo domo! Čujte zvoniti! Počivat zvoni! Zvoni, le zvoni nocej, sladko počivat zapoj!

Melodija nemške pesmi je označena kot narodna („Volksweise“ 1849) in je ista kakor vobče znana melodija slovenske pesmi. (V Slomšekovi „Šoli veseli lepega petja“ iz l. 1853. je več drugih, umetnih melodij, a te ni. Prim. „Ljublj. Zvon“ 1901, str. 720.)

O onem Kummerelu nič ne vem; najbrž je ta mož l. 1847. pesem na kak način priredil. Slomšek je svojo pesem zložil, kakor trdi M. Lendovšek, l. 1827.

V Weinwurmovi „Elementarni pesmarici za obče ljudske šole“ se nahaja pod števil. 172 tudi pesem „Abendglöcklein“, ki se glasi:

Seht wie die Sonne schon sinket hinter dem nächtlichen Wald! Glöcklein schon Ruhe uns winket, hört nur wie lieblich es schallt. Trauliches Glöcklein, du läutest so schön! Läute, mein Glöcklein, nur zu, läute zur süßen Ruh!

Hört ihr das Blöken der Herde? Seht, wie die Lüfte schon weh'n! Dämm'ring umschleiert die Erde; lasset zur Hütte uns gehn! Trauliches . . .

Dörfchen, o sei uns willkommen! Heut' ist die Arbeit vollbracht; bald von den Sternen umschwommen, nahet die feiernde Nacht. Trauliches . . .

Melodija je ista kakor v Proschku in tudi izrečno kot narodna označena. O avtorju ni nič povedano. Kakor je razvidno na prvi pogled, se Weinwurmova pesem po obsegu in vsebini razločuje od Proschkove.

Do sedaj se da to reči: Slomšekove pesmi začetek in stalni refrên se ujema z nemško verzijo, kakršna je v Proschku. Vseh naslednjih kitic vsebina je v Slomšku priličena duhu naše narodne (Vodnikove-Slomšekove) poezije. Vobče znana melodija te pesmi je narodna med nemškim in slovenskim ljudstvom, Slomšek pa je ni uvažil.

Nadalje bo treba izsledovati, kje in koliko je razširjena na Nemškem pesem in melodija, kje melodija na Slovenskem.

Tudi Cegnar ima pesem „Večer“, ki se v njegovih „Pesmih“ (1860) začinja:

Lej! solnce že niže zahaja,
že jemlje od zemlje slovo,
za vrhe zelenega gaja
bo skoraj, bo skoraj zašlo.

Mračje se že tihe doline,
temniti se log je začel

— — — — —
s planine žvengljajo ovčice,
v rog trobi veseli pastir.

Ta Cegnarjeva pesem je natisnjena že v „Šoli veseli lepega petja“, druga za Slomšekovo „Glejte, že solnce zahaja . . .“, a je tu še precej krajša.

Končno naj še omenim, da tudi pesmi „Najbolje vince za otroke“ in „Violica“ nista Slomšekovi izvorni; o njiju izvornikih, ki ju je zasledil prof. Funtek, drugič.

Kratkih povesti, o kojih smo govorili zgoraj v začetku, si Slomšek ni lastil nikjer. Izdajatelj njegovih spisov — Lendovšek — jih je smatral za njegove, ker so se nahajale v njegovih šolskih Berilih; to pa ni poverljivo svedoštvo; v Slomšekovih Berilih avtorji niso bili podpisani in so vobče one povesti potovale iz berila v berilo, da se jim je avtor pozabil.

Pesmi „Slomšekove“, ki so tiskane v „Drobtinica“ l. 1846, nimajo nobenega podpisa; ker pa so pesmi vseh drugih pesnikov podpisane, je nepodpisane bilo smatrati za pesmi urednika Slomškega, in v „Drobtinica“ leta 1848. stoji pod njegovimi pesnimi „Sl.“ One pesmi je torej Slomšek objavljaj kot svoje.

Slomšku pri tem ni šlo za čast, niti vobče za to, da se pozna avtor; njemu je šlo za namen in uspeh pesmi, najsi jih je zložil ta ali oni slovenskemu prostaku in otroku itak nepoznani nemški pesnik.

Nekatere pesmi pa so le priredbe nemških pesmi s temeljito preustrojbo; morebiti se tu Slomšek sam ni več zavedal, odkod da ima osnovno misel.

* * *

Hočem še izpregovoriti o znani Vilharjevi „Dva pluga“. Tako pesem najdemo tudi med pesnimi nemškega pesnika Castellija, ki je živel na Dunaju za Napoleonskih vojsk; njegova se glasi:

In einer Scheuer lag versteckt ein Pflug, schon ganz mit Rost bedeckt; er sah mit Neid und stillem Gram, wenn blank und glänzend alle Nacht sein Bruder von dem Felde kam. Da fragt' er einst mit trübem Sinn: „Wie kommt's, dass ich so rostig bin, indes du glänzest voll von Pracht? Wir sind aus gleichem Stoff gemacht.“ „Sieh, lieber Freund,“ versetzte der, „mein Glanz kommt von der Arbeit her“.

(Glej sedanje nemške čitanke, III. 59.)

Misel te basni pa prvobitno tudi ni Castellijeva, marveč najbrž pisatelja Avg. Gottlieba Meißnerja, ki je bil rojen l. 1753. v Budišinu ter je bil nekaj časa profesor estetike v Pragi, umrl 1807. L. 1791 je izdal v Pragi „Sto basni“; med njimi se nahaja tudi basen „Die zwei Pflugschare“ z isto vsebino, kakor jo imata oni pesmi, a v prozi.

Počitniški tečajji v Jeni.

Kar se tiče vnanjosti poslopja, kjer je ped. seminar, ni vredno popisa. Sobe so male in tudi glede na svetlobo po naših pojmi včasih proti vsem šol. higieničnim predpisom. — Šolske klopi so dvosedelne, prirejene po raznih sicer dobrih sistemih s premičnimi miznicami ali pa sedeži.

Jako bogata je zbirka učil v podstrešju. V kletnih prostorih je šolsko kopališče, ki je v šolskem času baje zelo obiskovano in šolska delavnica z raznimi pripravami za rokotvorna dela in za modeliranje.

V seminarški čitalnici ležalo je 48 časnikov, namreč eden srbski, sedem angleških, trije francozki in 37 nemških. Iz Avstrije ležal je sam list „Zeitschrift für Zeichen- und Kunstunterricht“, iz Amerike in Švice po 1 list.

* * *

Vtisi, koje dobi obiskovalec teh kurzov so nešteti in mnogovrstni. — Moje mnenje ni, da tiči največja vrednost za obiskovalce v tem, kar se pridobi v podavanjih. Marsikaj se res lahko čita, kar se je slišalo, a večinoma menda le ne. Da se pri predavanjih podaja tudi nekaj že znanega je le v redu, kajti komur bi bilo preveč novega, imel bi še manj dobička. Velike vrednosti pa je gotovo naštetá literatura, ki je podana v posebni brošuri, katero dobi vsak frekventant v roke in ki mu je nekak kažipot med podavanji, pozneje pa, ako se hoče še popolnjevati. Če tudi ni vse popolno, kar vidimo, služi vendar vsakemu v zadostilo, ako vidi in čuti, da doma vendar ni tako slabo. Veliko vrednost pa polagam na to, kar se sploh čuje in izve v občevanju s tovariši iz raznih dežel. Naglašati se mora, da je lahko z vsemi izhajati in smem reči, lažje z ljudmi, ki več umejo in so na glasu, kakor z neznatnimi veličinami. — Vsaj je doma tudi tako. — Na tujem pa zanima drug družega še bolj, in bodisi ponosni Prus ali šegavi Švicar, odločni Holandec ali dobrosrčni Bavarec ali gostobeseden Luksemburžan ali duhovita tovarišica s Saksonskega, ali lepa Švedinja — če se seznaníš, vsak ti bode prijazno odgovarjal. Samo Japonci so občevali večidelj le med sabo. Tu se izve to, tam ono, in slišijo se razni nazori, večinoma ne kaj nezrelega, kajti možje, ki so se tu sešli, spadajo pač med boljše, pa so tudi večinoma v starosti, ko že človek svojih nazorov ne spreminja več rad. Prav malo je bilo še mladih kolegov. (Pa tudi ti marsikaj povedo.) Večina je bila v najboljši moški dobi; nahajalo se je pa tudi med nami več osivelih starcev.

* * *

Na Nemškem vrše se vsake počitnice kurzi v raznih mestih, kjer so univerze n. pr. v Vratislavi, Kielu, Greifswalde, Mariboru itd., pa tudi v Švici. Bavijo se večinoma tudi s pedagogiko. A pedagoške vede prevladujejo najbolj v Jeni. Stolica za pedagogiko je tu v najboljših rokah dr. Reina, ki stoji tudi na čelu kurzov v Jeni. Komite pa, ki ima kurz v rokah, je sestavljen iz članov iz vseh strani neba, tudi Srbija in Avstrija sta zastopani. Zato pa pridejo podavatelji tudi iz tujih dežel, kakor lani eden iz Kristijanije. Vrhutega tudi ni na nobeni drugi univerzi pedagoškega seminarja z vadnico, kjer se bavijo kandidati učiteljskega stanu za srednje šole, teologi i. dr. (torej vseučiliški dijaki) s praktično pedagogiko.

Zdaj po preteku več mesecev znane so tudi sodbe, ki so jih izrekli drugi udeležitelji o kurzu. — Tovariš iz Floridsdorfa pri Dunaju, prav prijeten sodrug, pisal je tri članke v spodnjeavstrijskem strokovnem učit. listu. V prvih dveh je poročal o kurzu v Jeni, v tretjem pa je primerjal Wolfsberg z Jenom. Seveda je hvalil nemške kurze. — Tovariš iz Rotterdama pa mi je pisal, da mu kurz v Jeni ni podal nič novega, še dr. Rein ne, ker so mu njegovi nazori znani že iz knjig. Dr. Spitznerja, podavatelja o otroški psihologiji, radi katerega predmeta je najbolj prišel v Jenom, pa umel ni, ker je prehitro govoril. Veselo spominja se le krajev in soudeležiteljev.

Tako so vtisi prav individualni in odvisni od prej danih pogojev in položajev obiskovalca.

Meni ostali bodo ti dnevi v trajnem spominu. Dobrega spomina na Jenom ne kali mi nič. Ljudje so prav prijazni, da postrežljivi in vljudni, spoštovanja vredni vsi, s katerimi sem prišel v dotiko.

* * *

Vtisi, ki sem jih prejel glede na potrebe v svojem stanu so mnogo-vrstni; opisati mi jih je mogoče le v glavnih potezah.

V raznih časih in narodih pojavljajo se različne smeri v izgoji, ki prevladujejo nekoliko časa, potem pa se umaknejo zopet drugim strem-ljenjem. Na Nemškem se v obče povdarja dandanes najbolj v prvi vrsti n a r o d n a vzgoja.

To se je kazalo v podavanju dr. Reina. Ne enkrat, šestokrat se je slišalo: *Wir Deutsche* itd.! Izgledi so se jemali iz nemške zgodovine in Bismarck je igral tudi pri njem veliko vlogo. Istotako navedel je dr. Just Bismarcka in Lutherja kot vzorna nraavstvena značaja.

Rein je podaval na podlagi izreka Wiljema II. cel odstavek svoje snovi, citiral je naučne ministre, nemške pesnike itd. V sestavah učnih načrtov vidimo, da se goje narodne pravljice in obravnava do skrajnosti največji narodni nemški epos „*Nibelungenlied*“. Ves pouk se koncentrira okoli domovine, izkoriščajo se narodni prazniki velikih zmag, prirejajo se ob njih obletnicah šolske veselice in razlaga se pomen dneva. Ponosno se govori o zjedinenju Nemčije in s svetim navdušenjem se imenujeta imeni Moltke, Bismarck. Njiju podobi visita v vsaki šolski sobi poleg podobe Wiljema I. ali II. in deželnega kneza.

Celo pouk v risanju se naslanja v Jeni na domače stavbe in služi z zgodovino narodno patrijotičnim čutom.

Lehmensick je povdarjal po svoji zahtevi glede na značaj, da naj bode prvič modern. Kaj pomeni to na Nemškem, ve vsakdo in posneti je tudi iz drugih enakih izjav.

V Berolinu vzgaja se narod v tem smislu v „Ruhmeshalle“ in v novi zbirki umotvorov nemških umetnikov. V „Ruhmeshalle“ vidiš velikanske slike o samonemških zmagah in slavnih momentih iz nemške zgodovine. Tuptam se vidi na teh slikah tudi kak avstrijski vojskovodja ali knez, pa le bolj v ozadju. Zaplenjeno orožje, bandera itd. popolnuje delo v tem označenem duhu.

V „Siegesallee“, kjer so krasni mramorni kipi pruskih vladarjev, srečal sem učitelja, ki je prišel s kmetov v mesto z otroci, da jim razlaga pomen znamenitih umotvorov. — Ponosno se dvigajo v Berolinu razni spomeniki: Siegesäule, Bismarckov spomenik, spomenik Viljema I. i. dr.

Priprosti nemški narod rad govori ponosno o svojih zmagah na bojišču, posebno iz leta 1870.

Na Lipskem polju stavi se velikanski spomenik, ki bode proslavljal zmago leta 1813. (Seveda stoji do zdaj ondi še-le sama velika nova restavracija.) Vse svedoči o vzneseni narodni in patrijotični zavesti.

* * *

V drugi vrsti prevladuje smer umetniške vzgoje. Nемец si prizadeva na umetniškem polju stati v prvih vrstah. Seveda korakajo tu menda le še Francozje naprej; vsaj tako se tolmeči lanska umetniška razstava v Monakovski stekleni palači. Pa ne samo v slikariji in kiparstvu, tudi kar se tiče beletristike, si Nемец prizadeva podajati svoji deci umetniško dovršeno čtivo. Vedno krepkeje se čujejo glasovi v tem obziru. — Dalje se deca navaja, da bi umela umotvore na vsakem polju umetnosti. Jezikovni in zgodovinski pouk imata v tem oziru važne naloge; poleg njiju pa se družijo neposredno pouk v risanju. Temu je naloga, delati na to, da bi umel učenec umotvore arhitektonike; kiparstva in slikarstva v domačih mestih in domačih zbirkah. Zato zahteva n. pr. Itschner, da se rišejo domači slogi. Sestavil je za Jenjo popolno učno pot, ki obsega umetnine iz tega mesta. — Znan je dalje Lichtwarck s svojim delovanjem v tej smeri. V ospredju te struje pa stoji: „Die Lehrervereinigung für die Pflege der künstlerischen Bildung in Hamburg“, ki je presadila, kar se je moglo v tem oziru porabiti, iz Amerike na nemška tla, n. pr. knjigo: Liberty Tadd, Neue Wege zur künstlerischen Erziehung der Jugend. V šolah ne rišejo samo, ampak tudi modelirajo in goje rokotvorna dela.

* * *

Občen duh vse pedagogike meri na to, da bi se duševne sile po nepotrebnem ne izrabljale in da bi se mladeži pouk kolikor mogoče olajšal. Zato se deluje proti didaktičkemu materijalizmu, gleda se na formalno izobrazbo in bolj na pouk, ki se naslanja na realije nego na

gole besede. Verbalizem se odklanja, pravila v slovnici opuščajo, domače naloge omejujejo in gleda se, da bi se ne obremenil spomin mehanično in brez potrebe.

Občevanje z otroci je bilo, kolikor sem ga mogel opazovati, ljubeznjivo. Ne zdi se mi, da velja tam tisti za najboljšega učitelja, ki otrokom največ nalaga in je najstrožji.

* * *

Kar se tiče predmetov ljudske šole, goji se elementarno čitanje v raznih krajih pač kaj različno. „Začetnica“ iz Kolonje kaže, da tam goje začetkom samo pisane črke, šele prav pozno se začne s tiskanimi.

V Švici se godi istotako. Prelepa začetnica izšla je v zalogi „Erziehungsdirection des Kantons Zürich“ v 4 ličnih malih zvezkih po 20 cent. Iz teh je razvidno, da se prej uče vse pisane črke, male in velike in sicer samo latinske, preden se preide na tiskane. Nemška pisava pride na vrsto šele v 4. šol. letu. In pri nas? Tega seveda ni treba! Naši otroci že v 1. šol. letu znajo slovenske in nemške, tiskane in pisane črke. Seveda to ni didaktičen materijalizem; mi že zmoremo! Naših otrok še nobeden ni zblaznel, a nervozni so skoraj vsi, to se menda sme povedati.

Istotako ločijo na Holandskem čitanje od pisanja in uče vsako posebej; pri tem vsaj začetkoma ne rabijo abecednika. Holanec je rekel: Pri nas si pri čitanju snujemo abecednik sproti.

Nasproti metodi v Koloniji in Švici postopa rektor W. Henck (Rothen-ditmold-Cassel). On ne uči svojih učencev kake 3 mesece od začetka nič pisati. V svojem navodilu navaja za svoje postopanje tehtne vzroke. Njegova parola je: „Los von der Fibel!“ Brati pa uči na podlagi pravljice „Sternlieschen“, ki je zato nalašč stilizirana na široko. Natisnjena je na poedinih listih. Prvi imajo debele, velike črke, poznejši male. Vmes so natisnjene besede, ki se čitajo v poedinih dobah. Pomaga si s premičnimi črkami, katere ima vsak otrok poleg družega gradiva za risanje, snovanje oblik, računanje itd. na svoji klopi, ki jo je Henck nalašč za to priredil in ki jo imenuje Reformbank. Še celo tablica je v klop vdolbena. On pravi: „Das Kind braucht nichts mitzubringen als ein heiteres Gemüth!“ Metoda je jako zanimiva in priporočila vredna. Navod dobi se prav po ceni pri pisatelju samem. Obenem obsega ta brošurica tudi navod, kako gojijo na isti šoli računanje.

O slednjem predmetu se je malo govorilo. Pa tudi tu se giblje. Učiteljstvo popolnuje metodo in se obrača od Grubeja.

* * *

Lepopisje se goji v Nemčiji večinoma tudi s pomočjo zvezkov, ki imajo litografirane predpise. Sicer pa so znane tri smeri. Ena zametuje nemške črke, druga jih ščiti; vsaka navaja za svoje postopanje tehtne razloge. Tretja hoče snovati nemški in latinski alfabet po enem dukiu.

Tudi na Luksemburškem, v Kristijaniji in na Holandskem imajo predpisane oblike v lepopsisnih zvezkih.

Kanton Zürich drži se krasnih oblik zgoraj omenjenega abecednika.

* * *

Da je risanje za harmonično izobrazbo duševnih moči jako važno, to spoznanje se širi povsod. Seminarški učitelj Quensel v Weimar-ju piše: „Nur noch in rückständigen Köpfen spielt es die Rolle eines Unterrichtsfaches zweiten Grades“. Prof. dr. Uhlung, gimn. ravnatelj, pa pravi: „Wenn ich vor die Wahl gestellt wäre, entweder die Naturgeschichte oder das Zeichnen fallen zu lassen, dann behielte ich ganz bestimmt das Zeichnen, und ich stimme da mit einer Anzahl von medicinischen Professoren, die ich darüber gesprochen habe, vollkommen überein.“ Istotako stavi Rein risanje visoko in cenila sta ga dr. Spitzner in dir. Trüper bolj kot pisanje. Gibanje na tem polju je prav nervozno. Trajalo bode nekaj časa, da se nazori popolnoma utrde. — Itschner (Jena) zahteva, da se otroci od 5. šol. leta naprej poučujejo v umetniški znanosti, naslanjajoč se na sloge v domačem kraju. Werner (Draždanec) ne pričakuje od tega postopanja pri še malih otrocih uspehov. Izdal je risarsko šolo ornamentov nastalih iz domače flore. Hamburžani imajo zopet svoje nazore, ki so jih prevzeli od Američanov, in drugi zopet naglašajo skiciranje po naravi. Vendar pa v obče prevladuje zahteva, da se naj učitelj ozira na naravo, in tej zahtevi ne more nihče ugovarjati. Ta smer tudi vlada v londonskih in holandskih šolah.

* * *

Marsikaj se je izvedelo v kolegialnih pogovorih. Razmotrivala so se tudi prašanja materialnega stanja učiteljstva in nadzorstva šol v raznih deželah.

Zanimalo me je n. pr. izvedeti, da mora učitelj na Luksemburškem, prej ko postane „Kreisschulinspektor“ služiti v šolah vseh kategorij od enorazrednice do meščanske šole. Pri nas je to drugače. Vsaj je znana prilika o sloviti deski skakalnici in inspektoratu.

* * *

Med časom, ko je trajal ta kurz, prirejal je „Diakoni-Verein“ razna podavanja. Eno prvih se je pečalo z ženskim vprašanjem. Pozneje se je tudi govorilo o „künstlerische Erziehung der Jugend“ itd. To društvo ima

smer, ki ga znači ime. V rokah protestantskih pastorjev je. Podavatelji so bili profesorji, pa tudi učitelji udeležitelji kurza. Eden izmed njih mi je pravil, da nosi zanj radi tega društvo troške, ki jih ima vsled obiskovanja kurza.

* * *

V Jeni je tudi blagodejna naprava „Öffentliche Lesehalle“, kamor ima pristop tudi vsak frekventant kurza.

* * *

Življenje v Jeni ni drago. Marsikaj je ceneje nego pri nas. A želodec je vendar tupatam treba zavarovati, če ni posebno trden. V privatnih hišah bi hrane ne priporočal.

Za vpisovanje v kurz je treba plačati 5 Mk.; vsako 6 urno podavanje je stalo 5, vsako 12 urno 10 Mk.

Izpitov ni. Spričevala potrjujejo samo obisk predmeta, za katerega je dotičnik bil vpisan. Obiskovati pa sme vsak prva podavanja vsakega predmeta, ne da bi se dal vpisati.

* * *

Priznam, da sem bil nekoliko utrujen, ko sem zapustil Jenjo. Moja pot je šla čez Lipsko v Berlin, potem zopet v Lipsko, Draždane, Prago, Linc in Solnograd. To pot je opisal večinoma g. prof. Bežek v lanskem „Zvonu“. Moja naloga je bila, obrniti pozornost Popotnikovih bralcev na institucijo, ki je eminentne važnosti za naobraževanje učiteljstva. — Če morda še včakam, da se bodo merodajni krogi začeli zanimati za idejo potrebnega posnemanja Nemčije tudi v tem oziru, v tej meri, da se tudi izvrši, tedaj si bodem zopet želel, da bi bil star 20 let.

V Ljubljani, dne 26. februarja 1902.

Fr. Suher.

Kako je učitelju delovati, da se otroci tudi zunaj šole lepo in dostojno vedejo?

Matija Heric.¹

Ali je naša mladež res tako razposajena, kakor trdijo naši nasprotniki? V dokaz, da to ni res, dovoljujem si navesti, v kratkih potezah misli iz obširnega spisa, ki ga je donesel časnik „Pedagogische

¹ Konf. prašanje za l. 1901.

Zeitschrift“ v 7. številki 1900. l. ter ga ponatisnil sloveči pedagoški list „Pedagogische Rundschau“ v 5. zvezku 1901. l.

Istinito opazujemo, da otroci med seboj poskušajo svojo telesno moč, da so drzni, da lažejo, da nekateri celo kradejo; a to ni nič drugega, nego da posnemajo to, kar vidijo vsak dan pri odraslih. Kričačem in pikolovcem bi pač lahko djali: „Mladež ni tako hudobna, le vi jo smatrate za hudobno; če bi imeli vi prav, potem mladine sploh ni več!“

Današnji svet ne pozna otroškega dušeslovja, zato se slika po raznih šoli protivnih časnikih sedanja mladina zelo črno, češ, nje djanja kriče v nebo po maščevanje!

Suhoparni vsakdanji vzgojitelj vidi tam vse črno, kjer svoboden človek vidi dovolj jasnega. Ali ne zasramuje današnji svet blage namene visokih vzorov n. pr. Pestalozzija? Ali mislite, da je tožil ta blagi mož? Kaj še, poučeval je sredi razuzdane mlade druhal, opravljajoč najnižje poslovne službe; povzdigoval je zapuščeno in zasramovano mladež v višave čistega človekoljubja.

Razmotrivajoč delovanje tega vzornega vzgojitelja pride vsak misleč učitelj do zaključka, da ne moremo od mladine zahtevati morale, kajti ona se še razvija. Ali je mogoče terjati od gibljive, živahne, veseleče se mladine, da zatajuje samega sebe? Kjer terja dolžnost, da se spravlja mladina na pravi tir, da se navaja k vsemu dobremu, da se od nje odvrta vse, kar jo more pogubiti, tam se že zahtevajo gotovi rezultati!

Veselost, živahnost, drzno vrvenje mladine niso pojavi čutenja, nego delovanja. Drzen fant se podaja v nevarnost, da le ugodi nagonu, pokazati svojo telesno moč; a to ni nobeden naravni prestopok. V takih slučajih se naravni nagoni ne dajo zabraniti, pač pa se morejo uravnati.

Če dandanes dečki poskušajo svojo telesno moč, tedaj vpijejo miroljubni, da je svet v nevarnosti. Je-li bilo kdaj drugače? Zgodovina vzgojeslovja nas uči, da je bila mladina starih Grkov in Rimljanov zelo popačena. To priča dovolj izrek: „Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt“. Dovolj so tožili šolniki srednjega veka o surovosti mladine. Smelo trdimo, da smo danes na boljšem.

Modri vzgojitelj ne bo zahteval od mladine tako popolne npravnosti, kakor od odraslih. Otrok bodisi tega ali onega stanu, je otrok, ki se mora šele razviti. Odrasli naredo mnogo prestopkov in pregreh, in za vse te nerednosti se nihče ne briga. Ako pa mladina le količkaj greši, tedaj ni nič hujšega.

V prvi vrsti gre nam učiteljem, da milo sodimo mladino, ne tožeč, ampak pomagajoč, kjer je treba. Preden pa izrečemo sodbo o njej, jemljimo v poštev domače razmere, v katerih živi. Ali moremo zahtevati od slabih staršev dobre otroke? Koliko pregreh staršev so podedovali otroci? Po takih okoliščinah učitelju ne more biti odgovoren za prestopke

izročenih mu otrok. Tu naj pride država na pomoč. Kdor natanko pozna današnje življenje, ta ne more trditi da mladina degenerira, temveč izpredeti mora, da se v njej zrcali stanje današnje omike, stanje sedanje domače vzgoje.

* * *

Po teh kratkih potezah se nam naravnost nudi vprašanje, kako nam je dano nalogo izvrševati.

Kot učenci velikega Pestalozzija in kot optimisti, ki smatramo svoj stan tudi iz idealnega stališča, bodemo vsekdar ravnali po geslu: „Človek je po svoji človeški naravi od začetka dober“, nikakor pa ne bom sodil po geslu pesimistov: „Človek je živina!“ Poudarjali bodemo, da smo umetniki, pečajoči se z izobraževanjem in popolnjevanjem najdražjega in najblažjega nam materijala.

Kot vzgojitelji bodemo glede na §§ 21. in 25. učnega reda z dne 20. avgusta 1870 — prva govori o vzgojevalnem smotru, ki ga imamo doseči, druga pa nam nalaga, da nam je otroke tudi izven šole nadzorovati — delovali toliko, kolikor nam pripuščajo krajevne okolnosti.

Tukaj mi je pa pripomniti, da § 14. zakona z dne 8. februarja 1869 tudi krajnemu šolskemu svetu nalaga dolžnost, zunaj šole nadzorovati otroke.

Iz tega sledi, da ima pravzaprav učiteljstvo skupno s krajnim šolskim svetom izvrševati navedeno nalogo. A vprašam vas, dragi mi sotrudniki, je-li mogoče s krajnim šolskim svetom v tej zadevi skupno delovati? Skušnja nas žalibog uči, da se krajni šolski svet za vedenje učencev zunaj šole malo ali celo nič ne briga, pač pa mu je njih vedenje mar takrat, kadar hoče kateremu neljubemu učitelju metati polena pod noge.

Torej je treba, da se učiteljstvo ene in iste šole pri izvrševanju podane naloge postavi na lastne noge, solidarno postopati v izbiri v to svrhu potrebnih pripomočkov.

Kako bode mogoče zadoščati naši zadači?

Recimo: A) z vladanjem, za katero je treba šolskega reda, obsegaajočega vse točke, po katerih se je ravnati učencem v šoli in izven šole;

B) z vzgojevalnim poukom, s katerim vplivamo p o s r e d n o na učence, obrazujoč njih mišljenje tako, da iz njega nastane npravstveno hotenje;

C) s strahovanjem, s katerim brzdamo učenca neposredno po lastnem vzgledu, po hvali in graji o pravem času, po poučljivih kratkih opominih in po preišljenih kaznih itd.

A. Glede na vladanje se strinjam popolnoma s šolskim redom, ki so ga skupno izdelali stalni odbor okrajne učiteljske konference mariborske okolice in stalna odbora št. lenarškega in slov. bistriškega okraja.

Ves šolski red je prinesel „Popotnik“ v 13. in 14. šte. 1894. l. Kdor je pregledal posamezne točke navedenega šolskega reda, je prepričan, da

popolnoma ugaja tudi razmeram našega šolskega okraja; zato jih hočem dosledno navesti.

1. Učenci (učenke) podvrženi so tudi izven šole nadzorstvu učiteljevemu.

Ugleda li učitelj, da se nedostojno obnaša učenec, ki ne hodi v njegov razred ali njegovo šolo, obvestiti mu je o tem kolikor mogoče nemudoma dotičnega učitelja, oziroma dotično šolsko vodstvo. (Naznanilni listek.)

Učitelji sosednih šolskih okolišev, zlasti učitelji istega župniškega okoliša naj se večkrat dogovore, kako je vzajemno nadzorovati vedenje učencev tudi zunaj šole. V take dogovore so pripravna zlasti skupna krajevna zborovanja.

2. Učence (učenke) je navajati, da svoje učitelje in vse osebe, katere naj spoštujejo, spoštljivo pozdravljajo na ulicah in po cestah. Ako leže ali sede, dvignejo naj se pred pozdravom.

3. Učence (učenke) je dalje navajati, da se vedejo med seboj, zlasti tudi proti učencem drugih šolskih okolišev vedno dostojno in ljubeznjivo, posebno da pozdravljajo drug drugega in se zahvaljujejo za izkazane ljubeznjivosti.

Nemile opazke o součencih (součenkah), njih oblekah in kakih telesnih napakah, kakor o stanovskih razlikah staršev itd. je ostro okarati in zatirati z vsemi pedagoško dopustljivimi sredstvi.

4. Pohajati trumoma brez posla po cestah in potih, razdejati ptičja gnezda in odnašati mladiče, mučiti živali, poškodovati drevesa in nasade, hoditi na obdelano zemljo ali na železniški tir, ko je že zatvorjen, metati kamenje, popisati stene itd. kakor beračiti je strogo prepovedano.

5. Udeleževati se veselice, namenjenih samo odraslim, pušiti in piti žganje je učencem vsekako prepovedano.

6. Hoditi v krčme in k javnim predstavam je učencem dovoljeno samo v spremstvu staršev (namestnikov).

Po vseh javnih prostorih morajo učenci in učenke vesti se pohlevno in dostojno (npravno).

7. Kopati se na nenevarnih mestih je dovoljeno učencem ločenim po spolih in primerno opravljenim.

Domača konferenca določi vsako leto mesta v okolici, na katerih se ne sme kopati.

8. Po hišah prodajati cvetlice in druge predmete, pomagati v krčmah, kakor udeležiti se javnih predstav, učencem (učenkam) ni dovoljeno.

9. Vsak učenec mora šolske in druge stvari, katere je našel, vrniti takoj lastniku. Če pa tega ne pozna, a lahko smatra stvari lastnino učenca lastnega zavoda, oddaj jih razredniku. Našle predmete večje vrednosti izročiti je šolskemu voditelju.

B. Pretresujmo, kako bomo vplivali na učence po vzgojnem pouku!

Za šolski pouk imamo učne načrte.

Kdor jih je pretresoval, se je popolnoma prepričal, da so smotri, ki se imajo po njih doseči res idealni. A pri vsem tem so potrebni preustrojitve.

Vzgojeslovje, občno dušeslovje in otroško dušeslovje in metodika v posameznih predmetih so tekom časa zelo napredovala. Na podlagi otroškega dušeslovja je danes mogoče temeljiteje spoznati otroškega duha, nego takrat, ko so se osnovali.

Preobširno bi bilo in prekoračilo bi našo zadačo, ako bi hotel samo le pokazati, kako bi se preosnoval po najboljših metodičnih načelih načrt za zemljepisje, domovinoslovje in zgodovino. Kdor se je vglobil v metodične spise in razprave slovečega profesorja Ruscha, ta se bo prepričal, da so današnji načrti o imenovanih predmetih zastareli.

Istotako mimogrede omenim, da so navodila k učnim načrtom pomanjkljiva. N. pr. Navodila k računstvu se ravnaajo zlasti v elementarnem računstvu po Grube-Močnikovi metodi.

Kdo zaboga bo danes poučeval po tej metodi, ki prvič ni naravna in drugič je pretežka. — Žalibog, da se še naše računice, če tudi so že popravljene, vedno ravnaajo po omenjeni metodi. Dandanes so merodajni Henschel, Knilling, Fitzga, Kollitsch, Gauby, po katerih se ravna tudi Lavtar.

To sem moral mimogrede omeniti, ker naravna metoda goji pri učencih pazljivost in ta zopet vpliva na vedenje učenčev med poukom, na njegovo osebnost in torej na vedenje njegovo izven šole.

Glede na vzgojeslovje in higijeno se nam nujna tudi vprašanje, kako je izdelati po vzgojnih in higijeničnih načelih normalne urnike. To vprašanje se je rešilo pri uradni učiteljski konferenci za mariborsko okolico dne 13. julija 1901. Toliko v pojasnilo k šolskemu pouku.

Po vzgojnem pouku bodemo vplivali na učenca posredno, da si prisvoji tako posredne čednosti, ne zavedajoč se vesti lepo mirno in dostojno, da se privadi natančnosti in točnosti, vljudnosti in marljivosti, brezpogojne vbogljivosti itd.

V to svrho bodemo uporabljali ves šolski pouk.

Veronauk.

Gospod katehet bo lahko mnogo pripomogel k dostojnemu vedenju učenčevem, ako hoče v tej zadevi podpirati učiteljstvo, darujoč svoj vzvišeni poklic vzgoji izročene mu šolske mladine. V dosego tega blagega namena nudijo dovolj prilik domače učiteljske konference.

Žalibog, da je malo katehetov šoli prijaznih.

Čitanje.

Pri čitanju beril etične vsebine, pri obravnavanju primernih pregovorov in izrekov ima učitelj dovolj prilik, opozarjati učence na vrle in postrežljive dečke, na deklince lepega vedenja, na značajne odrasle može itd.

Pri obravnavi primernih beril vprašaj učence: Kaj se vam dopade na tem dečku, kaj na tej deklici? Kdo ju hoče posnemati? Veste se tudi vi, dragi učenci, vrle učenke, tako lepo, tedaj bodete ljubi (ljube) Bogu in ljudem! Ko bomo to poučljivo berilo zopet čitali ali ponavljali, bom vprašal, kateri izmed vas se je med tem časom po potu, doma in na paši posebno lepo vedel. Veselilo me bo, če bom izvedel, da ste bili vsi vrli in blagi otroci!

Istina je, da etična berila blažijo srce učenčev. Pri predavanju takih beril, bodisi v vezani ali nevezani besedi, navajaj učence (učenke), da se lepo priklonijo, predno začnejo prednašati in da to store tudi, ko so končali. Ako zadene pri tem učitelj o pravem času pravo struno, vpliva to zelo blagodejno na ves značaj otroka, da v resnici postane gojenec blag in mil v vsem svojem djanju. — Koliko vrlih in blagih otrok bi vzgojil učitelj, smatrajoč srčno udane mu otročiče kot nado boljše bodočnosti! A žalibog, kar si pridobi učitelj z železno vztrajnostjo in najboljšo voljo, to mu razdere mnogokrat dom in slaba tovaršija. Učitelj trpin morda na tihem plaka, gledajoč, kako se ruši krasno poslopje, katero je zidal dolgih 6 do 8 let. O ti nehvaležni dom! (Konec prihodnjič.)

Pedagoški utrinki.

Iv. Šega.

LI.

V XL. „utrinku“ smo ob kratkem označili križevi pot, ki ga hodi ljudsko šolstvo v Trstu. Danes nam je pa označiti drugo veselo dejstvo, ki nam zopet jasno priča, kako jasni so v Avstriji zakoni o enakopravnosti raznih narodov in kako se taisti tolmačijo. Krasno ilustracijo o tem nam podaja celovški „Mir“ v svoji 14. št. z dne 3. aprila pod naslovom „Nad strankami??“ — Članek se peča z borbo Št. Jakobske šole za slovenski učni jezik.

Dne 28. junija 1878. l. je Št. Jakobski krajni šol. svet zahteval, naj je na Št. Jakobski šoli učni jezik slovenski. Okraj. šol. svet je zahtevo dne 15. avgusta 1878. l. odklonil. Dne 26. oktobra 1880. l. je kraj. šol. svet isto zahteval od dež. šol. sveta, a le ta je to zahtevo odbil dne 13. junija 1881. l., ker „zdajna (nemško-slovenska) šola ima namen (!) otroke priučiti obema deželjnima jezikoma (!). Ta uravnava se je že 10 let dobro obnesla in pametni (?) del prebivalstva jo odobrava (!) etc.“

Proti tej rzsodbi se je kraj. šol. svet dne 30. maja 1882. l. pritožil na ministrstvo, ki jo je pa odstopilo v rešitev dež. šol. svetu, in ta jo je

— odklonil 11. julija 1882. l. Krajni šol. svet je rekuriral na ministrstvo, a to je ta rekurs odklonilo, ker „krajni šol. svet v tej zadevi do priziva niti pravice nima (!)“. To je prva faza! Drug začetek! Dne 8. decembra 1883. l. je kraj. šol. svet vnovič prosil za slovenski učni jezik; prošnja je okraj. šol. svet zavrnil 6. marca 1884. l. Dne 10. januarja 1886. l. je kraj. šol. svet prosil dež. šol. svet, naj mesto čisto nemškega berila — (na slovensko-nemški šoli?) — vpelje „slovensko berilo in slovnico“. Prošnja je šla „domov“. Kraj. šol. svet Št. Jakobski videč, da sam ne opravi nič, se je združil s kraj. šol. svetoma v Pečnici in v Podgorji ter z občino Št. Jakob in vložil 9. junija 1887. l. novo prošnja na dež. šol. svet ter jo urgiral 22. aprila 1888. l. — 14. maja 1888. l. je prišel odgovor, da je treba še nekaj poizvedb — treba je namreč bilo nagovarjati ljudi, da naj odstopijo od slov. šole. — Kraj. šol. svet v Ledenicah in nekaj Št. Jakobčanov je bilo za to in dež. šol. svet je zavrgel prošnja Št. Jakobskega kraj. šol. sveta 9. julija 1888. l. Ta se je zopet pritožil na ministrstvo, a med tem časom so razdelili občino v občine Rožek in Št. Jakob in ministrstvo je odbilo utok 28. decembra 1888, ker „one občine, ki je priziv naredila, ni več.“ Druga faza!

Tretje dejanje! 30. junija 1889. l. je vložila Št. Jakobska občina novo prošnja na dež. šol. svet za slov. učni jezik. Dež. šol. svet je pa ukazal okraj. glavarju, da se osebno prepriča o rabi slov. jezika. 20. novembra 1889. l. se je pričelo zasliševanje. Izmed 298 posestnikov je prišlo 154, a od teh je glasovalo 135 za slovensko šolo, 19 za nemško šolo, prišli so potem k slednjim še onih 44, ki so ostali doma. 25. maja 1890 je dežel. šol. svet odgovoril, da ne more ugoditi tej prošnji, ker je „deželni odbor, ki tudi šolo vzdržuje, proti slovenskemu učnemu jeziku“. Občina Št. Jakob se je pritožila proti temu odloku 27. junija 1890. l. na ministrstvo, a priziv je bil odbit radi nepravilnosti. — 4. februarju 1891. l. je občina zopet prosila ravno tisto, a bila zopet zavrnjena 15. februarja 1891. l. in 23. februarja 1891. l. je šel že drug utok nazaj in ministrstvo — čujte je ustreglo prošnji dne 15. januarja 1892. l. pod št. 2363.

Četrto dejanje! L. 1900. so oddali štiri prošnje, katere je podpisalo 109 (!) prošnikov za „utrakvistično šolo“ v Št. Jakobu na dežel. šol. svet. Prošnja je povzročila nenavadno hitro rešitvo, kajti dež. šol. svet je ukazal že dne 21. maja 1901 — akoravno sta se proti temu odloku pritožila kraj. šol. svet in občina Št. Jakobska — da se povpraša posamezne starše, kakšno šolo želijo. Glasovali so le davkoplačevalci in starši šolo obiskujočih otrok. Glasovanje je bil sledeče: Od 299 glasov je bilo 208 za slovensko šolo in 21 glasov za utrakvistično šolo. Dež. šol. svet je pa v svoji modrosti odredil v svoji seji dne 20. novembra 1901 sledeče: „Št. Jakobska ljudska šola se razdeli v slovensko in slovensko-nemško šolo. Da se šola razdeli po volji posameznih staršev, naj okraj. šol. svet od zastopnikov šolo obiskujočih otrok poizve, ali bodo njihovi otroci obiskovali slovensko, ali pa slovensko-nemško šolo...“

Del. šol. svet proti tej odreditvi niti priziva ni pripustil na naučno ministrstvo, a občina in kraj. šol. svet Št. Jakobski sta oddala priziv naravnost na ministrstvo in obenem na dež. šol. svet prošnja, da taisti počaka z razdelitvijo vsaj toliko časa, da reši ministrstvo vloženi utok. Dež. šol. svet je pa že dne 14. decembra 1901. odgovoril: „Deželni šol. svet se ni odločil, ustreči pritožbi kraj. šol. sveta proti razdelitvi Št. Ja-

kobske 5 razredne šole. Proti temu odloku ima kraj. šol. svet pravico pritožiti se na c. kr. naučno ministrstvo." Kraj. šol. svet se je proti tej odredbi že dne 22. decembra 1901 pritožil na ministrstvo, a ministrstvo še do danes ni rešilo tega utoka. Kako ga reši, pokaže prihodnost. Le toliko se je izvedelo, da je dež. šol. svet sporočil onim staršem, ki so se zavzeli za nemško šolo, da kupijo zato leto še sedanje slovenske šolske knjige.

Peto dejanje! Ob času „wrezsenske afere“ smo sklepali peticije, zbirali doneske in pisali dolge članke ter se zgražali nadkrutimi Prusi — a sedaj — no sedaj pa lepo molčimo in mirno gledamo, kako se potapljuje naših bratov otroci v nemško morje. **Poslanci, kje ste!**

R a z g l e d .

Listek.

Ni mogoče uteči učiteljskemu siromaštvu. Na Bavarskem je bilo razpisanih več mest v poštnem uradu. Izmed 700 prosilcev za ta mesta je bilo 80 učiteljev narodnih šol. 180 prosilcev je prejelo mesta, a med njimi ni bilo ni enega učitelja, četudi so bili učitelji najsposobnejši kompetenti. „Bayerische Lehrerzeitung“ razjasnjuje to zadevo s tem, da so kompetentne oblasti izdale posebne odredbe, vsled katerih se učitelji ne smejo vzprejemati, da bi ne nastal primankljaj učiteljstva.

Filantropsko poučevanje. Novojorsko društvo „Charity Organisation Society“ ustanavlja vsako leto človekoljubni tečaj (School in Philanthropic Work), ki traja vselej šest tednov. Poučujejo se praktiška proučavanja, poleg tega pa se vršijo poseti v ubogih rodbinah in človekoljubnih zavodih.

Šolski prah je neizmerno nadležen. Poročali smo že o njegovi škodljivosti. Mnogo učiteljev in učencev si vdihla vsled njega smrt. Izmed mnogih sredstev, ki se nasvetujejo zoper tega nadležnega gosta, se je poskusilo v Lipskem i sledeče. Namazali so tlake šolskih sob z mastno tvarino, ki zadržuje prah. Čisti se tak tlak z ostrim ščetom. Učitelji in zdravniki so potrdili, da ima ta način mnogo prednosti pred drugimi. Zrak v teh šolah je mnogo čistejši nego drugod.

Dobrotnik. Ernest Cassel daroval je kralju Edvardu VII. 200.000 funtov šterlingov za ustanovitev zavoda za jetične.

Davica pojema. Dr. Siegert dokazuje s statističskimi podatki, da je od l. 1893. po lečenju s serumom pala umrljivost za davico od 41·5% na 16·4%.

Lep dar univerzi. Gospa Iva Lathrov Stanfordova je darovala univerzi v San Francisku 30 milijonov dolarjev (150 milijonov kron). Sedaj je to vseučilišče najbogatejše na vsem svetu.

Proti cepljenju osepnic se javlja v Nemčiji živa agitacija. Deputacije zahtevajo od cesarja, da bi odpravil to „neugodno, neumno in nezdravo napravo“. Kakor

poročajo, je sam cesar proti ceplenju osepnice, kajti ni dovolil, da bi se cepile osepnice članom njegove rodbine.

Vpliv šole na rast otrok. Zdravnik Schmid-Mounard v Hallu je proučeval na mnogih učencih v starosti do 14 let naraščanje teže in velikosti. Iz njegovih poročil je razvidno, da raste učenec od 6 do 7 leta (v prvem šolskem letu) povprečno mnogo manje nego prej, čim se pomnoži onim otrokom, ki ne hodijo v šolo, teža pri dečkih za 0·7 kg, pri dekletih za 1·3 kg, a visokost pri dečkih za 3·2 cm, pri deklicah za 1·1 cm.

100 zlatov za najboljšo povest za mladino je razpisala češka knjigarna Anton Mojžiša v Karlinu. Težko je dobiti dobrih spisov za mladino, ker je dobra mladinska knjiga težavnejši problem, nego navadni romani.

Pedagoški paberki.

Število učencev v razredu pri nas ne sme prekoračiti 80. Na Danskem sme po odredbi iz leta 1899. biti samo 35 otrok v mestih, 37 v vaseh; v Londonu vstopi v najnižji razred 50 otrok, v srednjega 45, v najvišjega pa 40. V Stockholmu ne sme število učencev v enem razredu prekoračiti številke 36. Z ozirom na individualno vzgojo je gotovo število otrok v naših šolah preveliko. Komensky sicer meni, da je učitelju po njegovi metodi mogoče poučevati nekoliko stotin učencev. A ta njegova trditev je gotovo bila prenačljena, kajti „Didaktika“ je večinoma plod, ki je nastal v poučevalni sobi, nikakor pa ne v šoli. Čim manj učencev ima učitelj, tem več skrbi lahko žrtvuje posameznikom.

Potovalni „umetniki“ v šolah. V Legnici v Pruski Šleziji izdala je vlada sledečo naredbo: V poslednjih letih se število onih, ki kot „umetniki“ predstavljajo v šolah čudeže vsake vrste, posebno množi, tako da ni izključena nevarnost, da bi takšne predstave slabo vplivale na šolstvo. Le redko se kažejo takšne znamenitosti, ki so vredne, da se kažejo po šolah. Večinoma samo povzročujejo raztresenost otrok in nevoljo staršev, katerim se vsled teh predstav pomnožujejo izdatki. Zato se določa: 1. Da bi se dovolilo le take predstave, ki se tikajo šolskega pouka, ki torej poučujejo, in katere učenci dobro shvatajo. 2. Za vsako predstavo je treba posebnega dovoljenja šolskega ogleda v dotičnem kraju, ki se mora o vrednosti predstav prepričati, a ne sme vsled samih „priporočilnih pisem“ dovoliti predstave. 3. Vse predstave se smejo izvršiti le po končanem pouku. 4. Udeležba je popolnoma prosta; nihče se ne sme siliti k predstavi.

Kako se naobraža učiteljstvo v Baselu. V časniku „Neue Bahnen“ podaja semenišni ravnatelj Martig članek o švicarskem narodnem šolstvu. V tem članku je zlasti zanimivo poročilo o naobraženju učiteljev. Način naobraženja je prav različen, kajti vsak posamezni kanton ima z ozirom na šolstvo popolno avtonomijo. Povprečno nadkriljujejo vsi učitelji po svoji naobrazbi ono mero znanja, ki se podaja na avstrijskih učiteljskih. Zlasti visoke zahteve se stavljajo v Baselu. Gojenci baselskega učiteljskega semenišča morajo imeti maturitetno spričevalo realke ali gimnazija. Šele po srednješolskem zrelostnem izpitu morejo vstopiti v učiteljski tečaj, ki traja 1½ leta. Tu se naobrazujejo samo za stan. Časa pa imajo slušatelji teh tečajev še toliko, da lahko poslušajo i predavanja na univerzi. Tam je torej stanovska naobrazba odvisna od proučavanja drugih ved. Da se navzlic tem zahtevam še dovolj učiteljev oglašča, se imajo Baseličani le temu zahvaliti, da so učitelji dobro plačani. V drugih kantonih pa ravno slaba plača zdržuje razvoj šolstva.

Prerano posečanje šole. Židi dobro razumejo in vedo, kako škoduje prerano posečanje šole razvoju otroškega telesa; zato se trudijo odpraviti to hibo. Ni dolgo tega, kar so „Sionisti“, t. j. židi, ki se bavijo s programom naseljenja Palestine, v Baselu sklenili, da se imajo židi preje za skupno življenje v obljubljeni deželi pripraviti i telesno. V ta namen so se stavili trije predlogi, ki se morajo z ozirom na higijeno vsi pohvaliti: 1. da se zabranjuje prerano posečanje šol, 2. da se telesa krepijo s sistematiško telovadbo, 3. da se preprečijo prerane ženitve. — Seveda so ti trije predlogi plod natančnih proučevanj, a tudi nam je dolžnost, uporabljati jih v prid naše mladine. Da naša šolska telovadba ne odgovarja svojemu namenu, to je stara resnica. Naša telovadba jemlje moči, a nikakor jih ne pomnožuje. Kdaj pride na vrsto učenec, ki je od 40 drugih najmanjši, da bi krepil svoje mišice na drogu, to vsakdo lahko preračuna. In tudi prerano posečanje šol se nahaja tuintam. Dolžnost učiteljeva je, opozoriti starše na škodljivi vpliv te pedagoške pregrehe.

Hranjenje ubogih otrok v šoli. Predlog o hranjenju ubogih otrok se je podal v danskem državnem zboru. Dotični poslanec predlaga, da bi se naj okoli 52.000 šolskih otrok nasitilo na občinske stroške enkrat na dan s toplo hrano. Če tudi je znano, da je Dansko ena najbolj naprednih držav, ki ima izborna šolstva, se predlog vendar ni sprejel posebno navdušeno. Minister za prosveto je dejal, da bi se občine preveč obtežile, in zato se je izrekel proti predlogu. Nato je predložil sam minister nov predlog, kako bi se naj hranili šolski otroci v šoli. Ta predlog je sestavljen v tem smislu, da bi se uvedli v šolah posebni gospodinjski tečajji za dekleta; živila, ki se v tem tečaju pripravljajo, se imajo oddajati onim otrokom, ki imajo spričevalo ubožnosti, toda takim načinom, da bi se ta pomoč ne shvatala za miloščino.

Alkoholizem. V kolikor se tiče alkoholizma na Češkem, se podaja v nekem poročilu o dotičnih proučevanjih: Bivanje v kaznilnici ali bolnišnici nima na to strast prav nobenega vpliva. Zato tudi zapiranje alkoholikov po več let v posebnih azilih nima prav nobenih uspehov. Ljudje, ki so bili dolga leta zaprti v kaznilnicah, so takoj po svojem izstopu strastno začeli piti opojne pijače, in najhujša disciplinarna kazen se jih ni prijela. Gotovo velja i tu pregovor: stara navada železna srajca. Fiziološki nasledki so pri zastarelih alkoholikih tako močni, da tudi največje navdušenje anti-alkoholikov ne najde sredstva, ki bi preprečilo daljnje pitje. Organizem zahteva in duh popušča. Proti alkoholizmu se torej le tedaj uspešno borimo, če ga zadušimo v početku. Alkoholike popravljati — to je nemogoče.

Ali se naj pripovedujejo otrokom bajke? To vprašanje se sedaj večkrat prerešetuje v pedagoških, pa tudi leposlovnih listih. Nekateri pedagogi, ki so realizem slabo razumeli, dvignili so svoj glas zoper bajke kot mladinsko čtivo, ker so nemožne in neresnične vsebine, kakor tudi zato, ker bajke preveč zavajajo otroke v dežele nemožnih sanj. V drugi številki časnika „Die Woche“ obravnava Renata Fischer tudi to vprašanje in odgovori v prilog bajkam. — Bajka je del naše duše; ljudstvo je spredlo v svojih prazničnih urah te zračne, pestre sanje. Zajem človeškega duha veleva to vrsto spisov razširjati. Niti misliti ni, koliko žive poezije bi vzeli otrokom z bajkami. Ako pripovedujemo otrokom povest iz življenja, ne vzbujajo to v vseh dovolj izrazitega zanimanja in ne kaže onega vzvišenega vpliva, s katerim delujejo stare bajke na človeško dušo, kjer kaznujejo hudo in poplačajo dobro razne vile in dobri duhovi. Bajka je predhodnica moralnih nauk. Zvedavost, licemerstvo, zavist, laž, sebičnost in napuh se tu kaznujejo tako dolgo, dokler se grešnik ne popravi; pridnost, skromnost, poslušnost, odkritosrčnost, pomilovanje se poplačujejo v raznih slučajih. — Ali niste videli, kako se lesketajo oči otrokom, ki poslušajo bajke? V vaših dečkih se vzbujajo želja po delavnosti; radi bi postali izvrševalci nezastlišanih junaških del, radi bi ubijali zmaje, postali bi radi zatiralci čarovnic in obrov; v vaših dekletih se vzbujata

vera in upanje. Otroci, ki poslušajo bajke, se nauče gledati, oni se uče smejati se srčno, naivno. — Ugovarjajo, da je marsikaj v bajki neumestno, da škodljivo za otroško dušo. Toda ne pozabimo, da je otroška duša čista in da mi odrasli, ki poznamo temne strani življenja, najdemo marsikaj slabega v bajkah, kar se čiste otročje duše ne dotakne. Toda s samimi bajkami tudi ne smemo hraniti otroka; zlasti pri nervoznih otrokih je opreznost umestna. A to je skrb skrbne matere, ki tudi pazi na to, da bi želodec ne sprejel neprebavne hrane. Ali bi naj ne pazila ravnotako skrbno tudi na dušo svojega otroka? ... Tožimo, da večina naših otrok ni več otroškega duha, ampak da so naši otroci nekako odrasle osebe v malem. To je nasledek vzgojne pomote, ki dovoljuje preranim dojmom vstop v človeško dušo, katerih še ne more primeniti. Da se omejuje predčasna zrelost, mislim je najbolje, ako odpremo bajki na stežaj vrata v detinjo sobo. Saj je tudi dober del našega življenja, dober del naše sreče — samo bajka.

Kronika.

V Lvovu sta bila izvoljena dva narodna učitelja v občinski svet: Kornel Jaworski in Jan Soleski.

Čudna prepoved. C. kr. dež. šolski svet v Čehih je prepovedal z naredbo od 2. grudnia 1901 učiteljem, ki bivajo v šoli, imeti pse. Ta prepoved je vzbudila med učitelji mnogo srda in gneva. Tudi brez pereče satire ni ostalo, in češki listi zahtevajo odločno odstranjenje te prepovedi.

Vrešen je prejel od vlade 5000 mark podpore za katoliške šole. Po demonstracijah pa so to podporo ustavili. Sedaj pride v to mesto mnogo vojaštva v garnizijo.

Službena doba. Štirideset let vleči težki pedagoški voz, to je mnogo. Koliko učiteljev srečno dospje do te zaželjene sreče? Ker se ima v kratkem vršiti revizija zakona o učiteljski penziji na Ogrskem, se pripravljajo ogrski učitelji na veliko manifestacijo v prilog 35letnemu službovanju. Začeli so učitelji šopronjske stolice. I tamkajšnji poslanci so obljubili se zavzemati za te upravičene zahteve. Tako je pričakovati, da nas Ogrji v tej uprav človekoljubni zadevi znatno prehitje.

20.000 otrok brez šol. Kje? Tako nemara začudeno vsakdo poprašuje, ki vidi to strašno število. Še bolj začudimo se, ako izvemo, da se tako bije prosveti v obraz — v srcu naše države, na Dunaju. Tam se nahaja 20.000 čeških otrok brez šol, brez šol, kjer bi se poučevali v mili materinščini. In ljudje pravijo, da se bode ta vek imeval vek človekoljubja in pravičnosti. Lep začetek!

Učiteljišč je v šolskem letu 1901—02 v Avstriji 47 za mladeniče, 18 za deklice. Vseh učiteljiščnikov je 7008, deklic 3043.

V Galiciji je bilo v minolem letu 285.000 otrok, ki so ostali vsled pomanjkanja šol in učiteljev brez vsega pouka.

